

SOV BERICHTEN

NIEUW: DE SOV WAARNEMINGSKAART

Aan het eind van dit jaar komt er een nieuw produkt van het SOV op de markt: de SOV waarnemingskaart. Al jaren lang dacht het SOV over het opzetten van een groot archief, waarin de vogelwaarnemingen uit midden en oost Brabant centraal zouden worden opgeslagen. Zo'n archief kan dan van groot belang zijn bij de natuurbescherming, bij puur vogelkundig onderzoek en het moet bovendien als een van de belangrijkste peilers voor een eventuele toekomstige avifauna van ons werkgebied worden beschouwd.

De definitieve vormgeving van het op te bouwen archiefsysteem, meer bepaald de waarnemingskaart, heeft flinke tijd gekost, maar eindelijk is het dan zover! Bij het ontwerpen van de waarnemingskaart is niet alleen gestreefd naar een vergaande mate van standaardisatie en een optimaal gebruik voor de waarnemers, ook is rekening gehouden met een eventuele automatisering van de duizenden gegevens. Dit laatste maakt de kaart ogenschijnlijk ingewikkeld, maar wie hem invult zal snel een tegenovergestelde mening toegedaan zijn.

De waarnemingskaart zal tesamen met de bijbehorende handleiding over enige tijd onder de waarnemers worden verspreid. Tegen die tijd zal ook bekend zijn hoe de verdere afhandeling van de gegevensverwerking zal plaatsvinden. Hieronder vindt u alvast het tekstgedeelte van de handleiding.

Inleiding

Een archiefsysteem werkt, met name als het aantal gegevens zeer groot wordt, pas goed als de belangrijke gegevens op gestandaardiseerde wijze worden opgeslagen. Hiertoe is het noodzakelijk, dat een aantal afspraken worden gemaakt. Het gaat om de volgende zaken:

- Het aanduiden van de plaats van waarneming. We gebruiken daarvoor de atlasblok- en de kilometerhoknummers. De nummering van de atlasblokken kan men vinden in de "Inventarisatie-atlas voor flora en fauna" van het Staatsbosbeheer. Een kopie van het Brabantse deel van deze atlas is in de losse handleiding als bijlage opgenomen.
- De wijze van tellen: is er wel of niet systematisch geteld.
- Gegevens over pleisterende en overvliegende niet-broedvogels.
- Gegevens over nestsucces, oorzaken van het mislukken van broedsels en doodsoorzaken.
- Welke waarnemingen worden verzameld.

Het invullen van de waarnemingskaart

De voorzijde van de waarnemingskaart bestaat uit drie delen. In het eerste deel worden enkele algemene gegevens gevraagd: om welke soort (of ondersoort) gaat het, betreft het een broedgeval, een mogelijk broedgeval of een niet-broedvogelwaarneming, wat is de naam van het gebied en wie is (zijn) de waarnemer(s).

Het tweede deel wordt het codegedeelte genoemd. Hierin komen alle gegevens in gecodeerde vorm te staan. De cijfers 1 tot en met 93 worden posities genoemd. De waarnemer hoeft uitsluitend de posities 20 tot en met 35, exclusief posities 26 en 27, in te vullen.

In het derde deel worden gegevens betreffende de waarneming gevraagd. Op de achterzijde van de kaart kunnen broedbiologische gegevens worden vermeld evenals gegevens over doodsoorzaken, gedrag en determinatiekenmerken. Voor meer informatie wordt verwezen naar de "Toelichting bij de waarnemingskaart".

Welke waarnemingen invullen

De waarnemingskaart is bestemd voor losse waarnemingen. Waarnemingen die zijn verzameld in het kader van een planmatige telling vallen hier dus buiten. Voorbeelden van planmatige tellingen zijn: watervogeltellingen, wintertellingen van roofvogels e.d., broedvogelinventarisaties van een vastomgrensd gebied, zgn. bekendtellingen, slaapplaatstellingen.

Soms komt het echter voor, dat men tijdens een planmatige telling waarnemingen doet, waarvan het zinvol is een kaart in te vullen. Vindt men bijvoorbeeld tijdens een planmatige broedvogelinventarisatie een Haviksnest en stelt men het aantal eieren, nestjongen en uitgevlogen jongen vast, dan moet hiervan een waarnemingskaart ingevuld worden omdat dergelijke gegevens niet op inventarisatieformulieren ingevuld kunnen worden.

Het komt ook regelmatig voor, dat men een systematische telling uitvoert, die niet ten behoeve van een projekt is verricht, maar wel alle soorten van een bepaalde soortgroep omvat. Een voorbeeld is een telling van alle watervogels op een ven, verricht buiten een watervogeltelling-projekt om. Ook de waarnemingen van dergelijke tellingen moeten niet op waarnemingskaarten worden ingevuld.

Het spreekt voorts vanzelf, dat niet alle waarnemingen worden verzameld. Incidentele waarnemingen van zeer algemene soorten zijn meestal niet bruikbaar. Om een evenwichtige toelevering van waarnemingen te garanderen, is het noodzakelijk om precies aan te geven welke waarnemingen in ieder geval worden verzameld. Een overzicht hiervan vindt men in de bijlage. Dit betreft een "minimumpakket"; overige waarnemingen zijn echter ook van harte welkom.

Samengevat worden de volgende waarnemingen via de waarnemingskaart verzameld:

- niet-planmatige waarnemingen.
- planmatig verrichte waarnemingen waarvan extra informatie (bijv. over broedbiologische aspecten) beschikbaar is.
- niet alle waarnemingen worden verzameld: zie bijlage voor het minimumpakket.

Toelichting bij de waarnemingskaart

Naam gebied Geef een op de topografische kaart voorkomende gebiedsnaam met bij voorkeur vermelding van een dorp/stad waar het gebied vlakbij ligt of de gemeente waarin het gebied is gelegen.

Waarnemer(s) Adres en woonplaats behoeven niet ingevuld te worden indien u lid van een Brabantse VWG bent. Wel de naam van de VWG vermelden.

Posities:

1-19 Niet invullen.

20-23 Nummer atlasblok. *

24-25 Nummer kilometerhok.
Deze worden per atlasblok als volgt genummerd:

11	12	13	14	15
21	22	23	24	25
31	32	33	34	35
41	42	43	44	45
51	52	53	54	55

Indien het opgegeven atlasbloknummer een benadering van de plaats is, dan bij kilometerhok 99 invullen.
Is het atlasblok- en/of kilometerhoknummer onbekend of onzeker, vul dan niets in.

26-27 Niet invullen.

28-29 Jaar. Alleen laatste twee cijfers (1984 wordt 84).

30-31 Maand. Januari = 01, februari = 02, ect. tot en met december = 12. Indien de maand niet precies bekend is, dan de volgende coderingen gebruiken:

21 = winter (jan - feb)
22 = voorjaar (mrt - mei)
23 = zomer (jun - aug)
24 = najaar (sep - nov)
25 = winter (dec)

*

Bij waarnemingen, verricht op de grens van twee of meer atlasblokken en/of kilometerhokken slechts één atlasblok- en kilometerhoknummer invullen.

FIGUUR. Voor- en achterzijde waarnemingskaart

SOORT: BROEDGEVALLEN: ja / mogelijk / nee GBIED:		WAARNEMER(S): ADRES: PLAATS: VWG:		SAMENWERKINGSVERBAND VAN OOST-BRABANTSE VOGELWERKGROEPEN	
---	--	--	--	---	--

k
v

1	4	5	6	7	10	11	12	13	17	18	19	20	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35					
onderzoekpr.		typ. tell.		waarn. / bron		prov.			telgebied			afw. bot.			p.l.-shok			km-hok			ha-hok		jaar		maand		dag		tijd	

36	40	41	42	43	48	49	54	55	60	61	66
soort		plei. over		vestig. gebied min		vestig. gebied max		geschal. min		geschal. max	

67	71	72	76	77	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93		
aantal dcf		aantal op		aantal onv		n.s.		oerren		j.v. nest		j.v. uitg.		misk.		dood		opg.	

TYPE TELLING

1 ☐ systematisch geteld (s.g.)

2 ☐ s.g. met recorder

3 ☐ s.g. - nesten gezocht

4 ☐ niet syst. geteld

BIJ (MOGELIJKE) BROEDGEVALLEN

datum	bijzonderheden

BIJ NIET-BROEDVOGELS

PLEISTEREND

11		geen bijzonderheden
12		slaapplaats (s.p.)
13		voor verzamelplaats (vvp)
14		s.p. of vvp
15		hvp

OVERVLIEGEND

21		doelgericht naar N
22		NO
23		O
24		ZO
25		Z
26		ZW
27		W
28		NW
29		niet doelgericht

PLAATS IN KM-HOK (= plaatsen)

0	2	4	6	8
0				
2				
4				
6				
8				
0				
2				
4				
6				
8				

— 1 km —

AANTAL PAREN/TERRITORIA

geteld:	geschal:

AANTAL EXEMPLARIEN

geteld:	opg.

AANVULLINGEN BIJ OVERVLIEGEND 20 ☐ overvliegend doelgericht, richting onbekend 30 ☐ overvliegend, verder geen gegevens bekend 40 ☐ niet bekend of het pleisterend of overvliegend betreft	BIJZONDERHEDEN BETREFFENDE GEDRAG
BROEDBIOLOGISCHE GEGEVENS NESTSUCCESS 1 ☐ geslaagd broedsel 2 ☐ mislukt in nestbouwfase 3 ☐ mislukt in eifase 4 ☐ mislukt in nest jongenfase 9 ☐ mislukt, fase onbekend	
AANTAL EIEREN IN NEST : AANTAL JONGEN IN NEST : AANTAL UITGEVLOGEN JONGEN : NESTPLAATS : OORZAAK MISLUKKEN BROEDSEL: DOODSOORZAAK VAN DOOD GEVONDEN VOGEL:	DOORSLAGGEVENE DETERMINATIE-KENMERKEN

- 32-33 Dag (01 tot en met 31).
- 34-35 Tijd van de dag (01 tot en met 24). 24.00(=00.00) tot 01.00 uur wordt 24, 01.00 tot 02.00 uur wordt 01, ect. Indien de tijd van de dag niet precies bekend is, dan de volgende coderingen gebruiken:
 31 = ochtend
 32 = middag
 33 = avond
 34 = nacht
 De tijd van de dag hoeft alleen voor bepaalde soorten ingevuld te worden (bijv. bij trekkende roofvogels, ganzen, steltlopers, Kraanvogels en bij zeldzame soorten).
- Type telling Aankruisen wat van toepassing is. Veel waarnemingen betreffen niet systematisch geteld. Systematisch geteld is van toepassing als een gebied geheel (en min of meer volledig) is geteld, bijv. als men op een ven alle Tafeleenden precies telt.
- Plaats in kilometerhok Een kruisje (x) plaatsen in het getekende kilometerhok. Uitsluitend van toepassing bij minder algemene broedvogels (roofvogels, weidevogels, uilen, Boomleeuwerik, Nachtegaal, Roodborsttapuit, ect. om maar een paar willekeurige voorbeelden te noemen).*
- In afwijkend biotooptype Doorstrepen wat niet van toepassing is. Uitsluitend van toepassing bij (mogelijke) broedgevallen en pleisterende niet-broedvogels. Voorbeelden van afwijkende biotooptype H: bosjes, stukjes hei, ven, afgraving, dode beekarm temidden van agrarisch gebied - ven, opslagbosje of stuifzand temidden van heide - ven, brandvlakte, stukje hei, kaalkap of weilandje temidden van bos - etc. Het betreft m.a.w. kleine "stukjes biotoop" die sterk van het omliggende biotoop afwijken.
- Bij(mogelijke) broedgevallen Vermelden van waarnemingsdata en waargenomen bijzonderheden (bijv. 1 ♂ zingend plus 3 ♀, paar met jongen van ca. 1 week oud).
 Vermeldt tevens het geteld en geschat aantal paren c.q. territoria.
- Bij niet-broedvogels Aankruisen hetgeen van toepassing is.
 Onder doelgericht overvliegend wordt verstaan: in eenduidige richting en op directe wijze overvliegend. Een hoog overvliegende Wespindief die pal naar het noorden gaat komt dus in de categorie "doelgericht naar N", een Boomvalk die wat rondcirkelt in de categorie "niet doelgericht".
- Nestplaats Korte omschrijving geven van de nestplaats, bijv. nest in eik, in Grove den, in schuurtje, onder brug.

*

Zie bijlage.

Nestsucces	Aankruisen of het broedsel geslaagd is of mislukt (en indien mislukt, in welke fase van de broedcyclus was dat). Als het broedsel mislukt is, maar de fase is onbekend, dan "geslaagd broedsel" doorstrepen.
Oorzaak mislukken broedsel	Indien bekend oorzaak van mislukken van het broedsel aangeven.
Doodsoorzaak	Bij dood gevonden vogels de doodsoorzaak aangeven.
Gedrag	Eventuele interessante gedragswaarnemingen kunnen hier kort worden omschreven.
Determinatie	Bij moeilijke en zeldzame soorten een korte omschrijving geven van de doorslag gevende kenmerken.

Twijfelt men bij het invullen van een gegeven, vul dan niets in maar maak hierover een korte opmerking onder de rubriek "gedrag" of "determinatie". Ga zorgvuldig te werk, met name bij het opzoeken van het atlasblok- en kilometerhoknummer.

Vul in het code gedeelte van de kaart NOOIT letters, streepjes (-) of vraagtekens in. Vul ook nooit iets in als u een gegeven niet weet of als het invullen van een gegeven niet van toepassing is.

*

Zie bijlage.

Namens het SOV: Tom Heynen

\$ = plaats binnen kilometerhok aangeven (door een kruisje te zetten in het kilometerhok, dat op de waarnemingskaart is getekend; alleen bij (mogelijke) broedgevallen)

B = broedgevallen of waarnemingen die op (mogelijk) broeden duiden

SOV-BERICHTEN 59

NB = niet-broedvogelwaarnemingen;

bij sommige soorten worden alleen waarnemingen van meer dan een bepaald aantal exemplaren gevraagd en/of alleen uit een bepaalde periode van het jaar (bijvoorbeeld Scholekster: alleen waarnemingen van meer dan 10 exemplaren en/of waarnemingen - ook van één exemplaar - uit de maanden oktober tot en met februari opgeven)

S = slaapplaats-waarnemingen (alleen aangegeven als de soort nog niet bij NB is aangekruist)

Soort	B	NB	S	Soort	B	NB	S	Soort	B	NB	S
* Roodkeelduiker		x		* Kanoetstrandloper		x		\$ Zwarte Roodstaart	x	5 ex/okt-15 mrt	
* Parelduiker		x		* Drieteenstrandl.		x		\$ Gekraagde Roodst.		5 ex/okt-15 apr	
\$ Dodaars	x	5 ex		* Kleine Strandloper		x		\$ Paapje	x	10 ex/okt-15 apr	
\$ Fuut	x	5 ex		* Temmincks Strandl.		x		\$ Tapuit	x	10 ex/okt-mrt	
* Roodhalsfuut		x		* Krombekstrandloper		x		\$ Belflijster		x	
* Kuifduiker		x		* Paarse Strandloper		x		\$ Merel			x
\$ Geoorde Fuut	x	x		* Bonte Strandloper		x		\$ Kramsvogel	x	500 ex/mei-sep	x
\$ Aalscholver	x	x		\$ Kempaans	x	x		\$ Zanglijster			x
\$ Roerdomp	x	x		\$ Bokje		x		\$ Koperwiek		250 ex/mei-sep	x
\$ Woudaapje	x	x		\$ Watersnip	x	10 ex		\$ Grote Lijster		25 ex	x
* Kwak	x	x		\$ Houtsnip	x	x		*\$ Cetti's Zanger	x	x	
\$ Blaauwe Reiger	x	5 ex	x	\$ Grutto		25 ex/okt-feb	x	\$ Sprinkhaanrietz.	x	x	
\$ Purperreiger		x		\$ Regenwulp		x		\$ Snor	x	x	
\$ Ooievaar	x	x		\$ Wulp	x	10 ex/okt-feb	x	\$ Rietzanger	x	x	
\$ Lepelaar		x		\$ Zwarte Ruiter		x		\$ Bosrietzanger			sep-25 apr
\$ Knobbelzwaan	x	5 ex		\$ Tureluur	x	x		\$ Kleine Karekiet	(x)		okt-15 apr
\$ Kleine Zwaan		x		\$ Groenpootruiter		x		*\$ Grote Karekiet	x	x	
\$ Wilde Zwaan		x		\$ Witgatje		x		\$ Spotvogel			sep-15 apr
\$ Rietgans		x		\$ Bosruiter		x		\$ Braamsluiper	x	x	
\$ Kleine Rietgans		x		\$ Oeverloper		5 ex/okt-mrt		\$ Grasmus			sep-15 apr
\$ Kolgans		x		* Steenloper		x		\$ Tuinfluit			sep-15 apr
\$ Grauwe Gans	x	x		* Grauwe Franjepoot		x		\$ Zwartkop			nov-feb
\$ Brandgans		x		* Kleine Jager		x		\$ Fluiter	x	x	
\$ Rotgans		x		\$ Dwergmeeuw		x		\$ Tjiftjaf			nov-feb
\$ Bergeend	x	x		\$ Kokmeeuw		x	x	\$ Fitit			okt-mrt
\$ Smient		x		\$ Stormmeeuw	x	100 ex	x	\$ Goudhaantje			
\$ Krakeend	x	x		\$ Zilvermeeuw	x	250 ex	x	\$ Vuurgoudhaantje	x	x	
\$ Wintertaling	x	25 ex		\$ Kleine Mantelmeeuw		x		\$ Grauwe Vliegenv.			okt-25 apr
\$ Wilde Eend		100 ex		* Grote Mantelmeeuw		x		\$ Bonte Vliegenv.	x	x	
\$ Pijlstaart	x	x		* Grote Stern		x		\$ Baardmannetje	x	x	
\$ Zomertaling (♀:*)	x	x		\$ Visdief	x	x		\$ Staartmees		25 ex	
\$ Slobeend	x	x		*\$ Noordse Stern	x	x		\$ Glanskop	x	x	
* Krooneend		x		*\$ Dwergstern		x		\$ Matkop			
\$ Tafelend	x	25 ex		\$ Zwarte Stern	x	x		\$ Kuifmees			
\$ Kuifeend	x	25 ex		\$ Holenduif		50 ex	x	\$ Zwarte Mees			
* Toppereend		x		\$ Houtduif		1000 ex	x	\$ Pimpelmees			
\$ Eidereend (♀:*)		x		\$ Turkse Tortel		100 ex		\$ Koolmees			
* Lijzeend		x		\$ Tortelduif		10 ex/sep-25 apr	x	\$ Boomklever	x	x	
* Zwarte Zeeëend		x		\$ Koekoek		10 ex/sep-mrt		\$ Boomkruiper			
* Grote Zeeëend		x		\$ Kerkuil	x	x		\$ Wielewaal	x	x	
\$ Brilduiker		x		\$ Steenuil	x	x		\$ Grauwe Klauwier	x	x	
\$ Nonnetje		x		\$ Bosuil	x	x		\$ Klapekster	x	x	
* Middelste Zaagbek		x		\$ Ransuil	x	x	x	\$ Vlaamse Gaai		25 ex	x
\$ Grote Zaagbek		x		*\$ Velduil	x	x		\$ Ekster		50 ex	x
\$ Wespendief	x	x		\$ Nachtzwaluw	x	x		\$ Notenkraker		x	
* Zwarte Wouw		x		\$ Gierzwaluw		250 ex/sep-25 apr		\$ Kauw			x
\$ Rode Wouw	x	x		\$ Lijsvogel	x	x		\$ Roek	x		x
\$ Bruine Kiekendief	x	x		\$ Hop		x		\$ Zwarte Kraai		25 ex in mei-jul	x
\$ Blaauwe Kiekendief		x		\$ Draaihals	x	x		\$ Bonte Kraai	x		
* Grauwe Kiekendief		x		\$ Zwarte Specht	x	x		* Raaf		x	
\$ Havik	x	x		\$ Kleine B. Specht	x	x		\$ Spreeuw			x
\$ Sperwer	x	3 ex		\$ Grote B. Specht		x		\$ Huismus			x
\$ Buizerd	x	5 ex		\$ Groene Specht	x	x		\$ Ringmus			x
* Rugpootbuizerd		x		\$ Kuifleeuwerik	x	x		\$ Vink		100 ex	x
\$ Visarend		x		\$ Boomleeuwerik	x	x		\$ Keep	x	50 ex/mei-sep	x
\$ Torenvalk	x			\$ Veldleeuwerik		50 ex		\$ Europese Kanarie	x	x	
\$ Smelleken		x		* Strandleeuwerik		x		\$ Groenling		50 ex	x
\$ Boomvalk	x	x		\$ Oeverzwaluw	x	25 ex/sep-15 apr	x	\$ Putter	x	x	
* Slechtvalk		x		\$ Boerenzwaluw		250 ex/okt-mrt	x	\$ Sijp	x		mei-sep
\$ Korhoen	x	x		\$ Huiszwaluw	x	50 ex/okt-15 apr	x	\$ Kneu		50 ex/dec-feb	x
\$ Patrijs		15 ex		*\$ Duinpieper	x	x		* Frater		x	
\$ Kwartel	x	x		\$ Boompieper		10 ex/okt-mrt		\$ Barmsejs	x	x	
\$ Fazant				\$ Graspieper		100 ex	x	\$ Kruisbek	x	x	
\$ Waterral				* Waterpieper		x		\$ Goudvink	x	x	
\$ Porseleinhoen	x	x		* Oeverpieper		x		\$ Appelvink	x	x	
*\$ Kwartelkoning	x	x		\$ Gele Kwikstaart	x	5 ex/okt-mrt	x	* Lijsgors		x	
\$ Waterhoen		50 ex		* Engelse G. Kwikst.	x	x		* Sneeuwgorst		x	
\$ Meekoet		50 ex		\$ Noordse G. Kwikst.		x		\$ Geelgors		25 ex	x
\$ Kraanvogel	x			\$ Grote Gele Kwikst.	x	x		\$ Ortolaan	x	x	
\$ Scholekster	x	10 ex/okt-feb		\$ Witte Kwikstaart		25 ex	x	\$ Rietgors		25 ex	x
\$ Kluit	x	x		* Rouwkwikstaart		x		\$ Grauwe Gors	x	x	
\$ Kleine Plevier	x	x		\$ Pestvogel		x					
\$ Bontbekplevier	x	x		* Waterspreeuw		x					
*\$ Strandplevier	x	x		\$ Winterkoning			x				
* Morinelplevier		x		\$ Heggenus							
\$ Goudplevier	x			\$ Roodborst							
\$ Zilverplevier	x			\$ Nachtegaal	x	x					
\$ Kievit		1000 ex		\$ Blauwborst	x	x					

* = determinatie-kenmerken vermelden

Voorts:

1. Alle waarnemingen van de niet vermelde soorten
2. Eventueel waarnemingen die van regionaal belang zijn
3. Waarnemingen van vogels met "afwijkingen" (bijvoorbeeld albinistische of melanistische exemplaren)